

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

TRẦN HÀ THU

**HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI
NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI Ở VIỆT NAM**

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ
NGÀNH: LÝ LUẬN VÀ LỊCH SỬ NHÀ NƯỚC VÀ PHÁP LUẬT
Mã số: 9 38 01 06

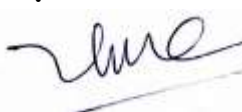
HÀ NỘI – 2026

**Công trình được hoàn thành tại
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Người hướng dẫn khoa học:

PGS.TS. TĂNG THỊ THU TRANG

PGS.TS. ĐỖ THỊ PHƯỢNG

Phản biện 1:
.....

Phản biện 2:
.....

Phản biện 3:
.....

**Luận án sẽ được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận án cấp Học
viện họp tại Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Vào hồigiờ.....ngày....tháng....năm 20..

**Có thể tìm hiểu luận án tại: Thư viện Quốc gia
và Thư viện Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Người dưới 18 tuổi là chủ thể đang trong quá trình hoàn thiện về thể chất, tâm lý và năng lực nhận thức. Trên cơ sở thừa nhận những hạn chế nhất định đó, đồng thời, ghi nhận tiềm năng giáo dục, phục hồi, chính sách xử lý hình sự đối với nhóm người này ngày càng được định hình theo hướng tiếp cận lấy giáo dục, phục hồi, hỗ trợ phát triển làm trọng tâm. Điều này làm thay đổi bản chất và vị trí của hình phạt trong cơ chế xử lý đối với người dưới 18 tuổi phạm tội: Hình phạt chỉ được coi là biện pháp xử lý sau cùng.

Ở Việt Nam, việc Luật Tư pháp Người chưa thành niên được thông qua vào tháng 11/2024 đánh dấu giai đoạn nhìn nhận vấn đề hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội với tư duy khác biệt. Lần đầu tiên các quy định về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội được tách ra khỏi Bộ luật Hình sự, để trở thành một nội dung của Luật dành riêng cho nhóm người ở độ tuổi dưới 18. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, vẫn còn tồn tại một số hạn chế cần tiếp tục hoàn thiện. Những bất cập đó không những phản ánh khoảng trống đáng kể về phương diện lý luận trong nghiên cứu hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam hiện nay, mà còn cho thấy tồn tại mâu thuẫn giữa yêu cầu bảo đảm mục tiêu giáo dục, phục hồi đối với người dưới 18 tuổi phạm tội với cấu trúc pháp luật về hình phạt hiện hành, đồng thời bộc lộ khoảng cách giữa định hướng đổi mới Luật TP NCTN 2024 với khả năng tổ chức thực hiện quy định về hình phạt trong thực tiễn. Đây là vấn đề khoa học cần tiếp tục được nghiên cứu và giải quyết.

Tính cấp thiết của việc nghiên cứu hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội còn được đặt trong bối cảnh Việt Nam hiện nay khi nhiều định hướng về đổi mới, hoàn thiện quy trình xây dựng pháp luật, nhiều mục tiêu đột phá về hoàn thiện cấu trúc pháp luật, đổi mới

toàn diện công tác xây dựng và thi hành pháp luật trong kỷ nguyên mới được đề ra tại Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng, tại Kết luận số 119-KL/TW về định hướng đổi mới, hoàn thiện quy trình xây dựng pháp luật; Kết luận số 09-KL/TW về hoàn thiện cấu trúc hệ thống pháp luật Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới; Nghị quyết 27-NQ/TW về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt nam trong giai đoạn mới và một số Kết luận, Nghị quyết khác của Đảng liên quan đến công tác tư pháp, đặc biệt là Nghị quyết 66-NQ/TW về đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong tình hình mới.

Xuất phát từ những lý do nêu trên, nghiên cứu sinh đã chọn đề tài: **“Hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam”** làm đề tài Luận án Tiến sĩ, ngành Lý luận và lịch sử Nhà nước và Pháp luật.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở làm rõ lý luận về hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội, Luận án đánh giá mức độ hoàn thiện của pháp luật và xác định quan điểm, đề xuất giải pháp hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục đích nêu trên, luận án có nhiệm vụ sau:

- Tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án ở trong và ngoài nước, rút ra những giá trị có thể kế thừa và xác định những khoảng trống, vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu. Luận án xây dựng giả thuyết nghiên cứu và các câu hỏi nghiên cứu.

- Làm rõ cơ sở lý luận hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội, bao gồm: khái niệm, đặc điểm, vai trò của hoàn

thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; xác định nội dung cần hoàn thiện và các tiêu chí đánh giá mức độ hoàn thiện, các điều kiện đảm bảo cho việc hoàn thiện. Luận án nghiên cứu kinh nghiệm hoàn thiện ở một số nước trên thế giới, từ đó rút ra giá trị tham khảo đối với Việt Nam.

- Khái quát quá trình hoàn thiện ở Việt Nam, đánh giá thực trạng mức độ hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam, làm rõ ưu điểm, hạn chế và nguyên nhân.

- Xác định các quan điểm và đề xuất các giải pháp hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Dưới góc độ lý luận và lịch sử nhà nước và pháp luật, luận án nghiên cứu hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam, với tư cách là mục tiêu xuyên suốt, định hướng toàn bộ quá trình phân tích, đánh giá, đề xuất các giải pháp của luận án.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

- Phạm vi về nội dung: Luận án nghiên cứu cơ sở lý luận hoàn thiện pháp luật và thực trạng mức độ hoàn thiện của các quy định pháp luật về khái niệm, mục đích, nguyên tắc áp dụng hình phạt, hệ thống hình phạt và quyết định hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội, với cách tiếp cận ngành Lý luận và lịch sử Nhà nước và Pháp luật.

- Phạm vi về không gian: Luận án nghiên cứu ở Việt Nam, tham khảo kinh nghiệm ở 04 quốc gia: Vương Quốc Anh, Cộng hòa Pháp, Trung Quốc và Hàn Quốc. Hai quốc gia tiêu biểu thuộc hai truyền thống pháp luật cơ bản (Common Law và Civil Law) và hai đại diện cho khu vực châu Á. Có nhiều điểm tương đồng với Việt Nam

- Phạm vi về thời gian: từ năm 2015 cho đến 2026 (từ BLHS năm 2015 được ban hành đến nay). Để bảo đảm tính hệ thống của nghiên cứu,

luận án khái quát quá trình hình thành và phát triển của pháp luật từ năm 1945 nhằm làm rõ cơ sở lịch sử của các quy định hiện hành, không thuộc phạm vi đánh giá thực trạng pháp luật.

4. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu

4.1. Cơ sở lý luận

Luận án được nghiên cứu dựa trên nền tảng lý luận của Chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về Nhà nước và Pháp luật, về xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, xây dựng hệ thống pháp luật đáp ứng yêu cầu của kỷ nguyên mới, đặc biệt về cải cách lập pháp, tư pháp trong bối cảnh hội nhập quốc tế, chuyển đổi số và đổi mới thể chế.

4.2. Phương pháp nghiên cứu

Luận án sử dụng phương pháp tổng hợp, phương pháp phân tích, phương pháp lịch sử, phương pháp so sánh luật, phương pháp điều tra xã hội học, phương pháp phỏng vấn sâu, phương pháp nghiên cứu tình huống. Các phương pháp được kết hợp một cách linh hoạt và hợp lý trong tất cả các chương của Luận án.

5. Những đóng góp mới của luận án

- Luận án bổ sung luận cứ khoa học cho hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam, gồm: khái niệm, đặc điểm, vai trò của hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; xây dựng hệ tiêu chí nhằm đánh giá mức độ hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; xác định các điều kiện đảm bảo cho việc hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam.

- Luận án đánh giá thực trạng mức độ hoàn thiện của pháp luật trên cơ sở các tiêu chí được xác định. Đặt trong mối liên hệ với các điều kiện đảm

bảo, Luận án đề xuất các nhóm giải pháp hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam.

6. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của luận án

6.1. Ý nghĩa lý luận

Luận án góp phần cung cấp luận cứ khoa học về hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; xây dựng nền tảng thúc đẩy phát triển hệ thống pháp luật chuyên biệt đối với người dưới 18 tuổi ở Việt Nam.

6.2. Ý nghĩa thực tiễn

Luận án cung cấp cơ sở khoa học để phục vụ công tác rà soát, đánh giá pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam. Luận án còn là tài liệu tham khảo chuyên sâu, hỗ trợ các cơ quan, người có thẩm quyền trong thi hành pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; là tài liệu có giá trị cho việc tuyên truyền, phổ biến pháp luật TP NCTN nói chung và pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội nói riêng. Luận án là tài liệu hữu ích hỗ trợ cho công tác giảng dạy tại các cơ sở đào tạo, nghiên cứu chuyên sâu về pháp luật. Luận án là tài liệu tham khảo có giá trị, đồng thời, góp phần mở ra các hướng nghiên cứu mới về chủ đề hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội.

7. Kết cấu của luận án

Ngoài phần mở đầu và kết luận, luận án được cấu trúc thành 4 chương với 12 tiết, kèm theo danh mục tài liệu tham khảo và phụ lục.

Chương 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU

1.1. TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU TRONG NƯỚC

1.1.1. Các công trình nghiên cứu hình phạt và pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Luận án đã tập trung nghiên cứu tổng quan các công trình dưới dạng sách chuyên khảo, tham khảo; đề tài khoa học; luận án tiến sĩ, bài báo khoa học có giá trị tham khảo về lý luận và thực tiễn.

1.1.2. Các công trình khoa học nghiên cứu hoàn thiện pháp luật và hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Các công trình nghiên cứu về hoàn thiện pháp luật và hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội là những tài liệu tham khảo có giá trị liên quan đến đề tài luận án.

1.2. TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU Ở NƯỚC NGOÀI

Luận án nghiên cứu tổng quan các công trình nghiên cứu ở nước ngoài theo 02 nhóm ở trong nước, kết quả nghiên cứu của các công trình này có giá trị tham khảo về xu hướng nghiên cứu trên thế giới về hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội.

1.3. ĐÁNH GIÁ CÁC CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA CẦN TIẾP TỤC NGHIÊN CỨU

1.3.1. Nhận xét, đánh giá về tình hình nghiên cứu

Luận án đưa ra đánh giá về tình hình nghiên cứu ở phạm vi trong nước và ở ngoài nước. Chưa có nghiên cứu chuyên sâu nào về hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam, tiếp cận từ Lý luận Lịch sử nhà nước và pháp luật.

1.3.2. Những vấn đề đặt ra cần tiếp tục nghiên cứu

Về lý luận, trên cơ sở tiếp cận Lý luận và lịch sử nhà nước và pháp luật, luận án tiếp tục nghiên cứu để xây dựng khung lý luận hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam, gồm khái niệm, đặc điểm, vai trò của hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; nội dung pháp luật và các tiêu chí đánh giá mức độ hoàn thiện của pháp luật; các điều kiện bảo đảm; nghiên cứu kinh nghiệm hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở một số quốc gia trên thế giới, và rút ra giá trị tham khảo cho Việt Nam.

Về thực tiễn, Luận án tiếp tục nghiên cứu quá trình hình thành và hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội, đánh giá mức độ hoàn thiện của hệ thống các quy định hiện hành về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam, chỉ ra chỉ ra ưu điểm, hạn chế và nguyên nhân của hạn chế.

Về quan điểm và giải pháp, Luận án tiếp tục nghiên cứu và hệ thống hóa quan điểm hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội và đề xuất giải pháp hoàn thiện phù hợp với bối cảnh trong nước và quốc tế trong thời gian tới.

1.3.3. Giả thuyết và câu hỏi nghiên cứu

1.3.3.1. Giả thuyết nghiên cứu

Pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam tuy đã có những bước phát triển và ngày càng tiếp cận các chuẩn mực quốc tế về TP NCTN, nhưng vẫn còn nhiều hạn chế như: chưa đáp ứng đầy đủ mục tiêu giáo dục, phục hồi và tái hòa nhập xã hội do cơ sở lý luận chưa được nhận diện thống nhất, tính đặc thù của người dưới 18 tuổi chưa được phản ánh đầy đủ trong quy định về khái niệm, mục đích, nguyên tắc áp dụng hình phạt, cấu trúc hệ thống hình phạt và cơ chế QĐHP, đồng thời còn thiếu các điều kiện bảo đảm áp dụng linh hoạt, hiệu quả. Nếu những hạn chế và

nguyên nhân này được nhận diện, đánh giá một cách toàn diện trên cơ sở lý luận, thực trạng pháp luật, thực tiễn áp dụng, chuẩn mực quốc tế và kinh nghiệm nước ngoài, thì có thể xây dựng được các quan điểm và giải pháp hoàn thiện pháp luật phù hợp với điều kiện Việt Nam, qua đó nâng cao hiệu quả giáo dục, phục hồi, tái hòa nhập xã hội và phòng ngừa tái phạm đối với người dưới 18 tuổi phạm tội.

1.3.3.2. Câu hỏi nghiên cứu

Câu hỏi nghiên cứu tổng quát

Pháp luật Việt Nam cần được hoàn thiện như thế nào về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội để vừa bảo đảm mục tiêu phòng ngừa tội phạm, vừa bảo đảm quyền trẻ em và phù hợp với xu hướng TP NCTN trên thế giới?

Các câu hỏi nghiên cứu cụ thể

Thứ nhất, hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội được hình thành trên cơ sở lý luận nào? Kinh nghiệm của một số quốc gia trên thế giới về hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội đem đến những bài học nào cho Việt Nam?

Thứ hai, pháp luật Việt Nam về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội đã được hình thành như thế nào qua các giai đoạn? Pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam hiện nay có những ưu điểm, hạn chế nào và xuất phát từ nguyên nhân nào?

Thứ ba, những quan điểm nào định hướng việc hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam trong giai đoạn hiện nay? Những giải pháp nào cần được triển khai để hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam?

Chương 2

CƠ SỞ LÝ LUẬN HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI

2.1. KHÁI NIỆM, ĐẶC ĐIỂM, VAI TRÒ CỦA HOÀN HIỆN PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI

2.1.1. Khái niệm hoàn hiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội là biện pháp xử lý nghiêm khắc nhất, được quy định bởi hệ thống pháp luật chuyên biệt, không đồng nhất với hệ thống dành cho người trưởng thành, do tòa án áp dụng đối với người chưa đủ 18 tuổi vào thời điểm thực hiện tội phạm, không đặt trọng tâm vào trừng trị, mà chủ yếu nhằm giáo dục, phục hồi, tạo cơ hội để họ sửa chữa lỗi lầm, tiếp tục phát triển và trở thành công dân có ích

Pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam là một chỉnh thể các quy phạm pháp luật chuyên biệt điều chỉnh mục đích, nguyên tắc, hệ thống và quyết định áp dụng hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội, trên cơ sở triết lý xử lý đặc thù, nhằm đảm bảo sự cân bằng giữa nhu cầu bảo vệ trật tự xã hội, với mục tiêu giáo dục, phục hồi, khả năng phát triển của người phạm tội.

Hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội là quá trình cải thiện và phát triển pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội theo hướng bảo đảm pháp luật phù hợp hơn với đặc thù của

người dưới 18 tuổi phạm tội; đáp ứng yêu cầu đặt ra của pháp luật quốc tế và phù hợp với điều kiện bảo đảm của quốc gia

2.1.2. Đặc điểm hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Thứ nhất, là quá trình cải thiện liên tục, có định hướng, do Nhà nước thực hiện. *Thứ hai*, tác động đối với nội dung và hình thức các quy phạm pháp luật chuyên biệt. *Thứ ba*, ưu tiên mục tiêu giáo dục, phục hồi hơn trừng trị người phạm tội. *Thứ tư*, phát huy tối đa tính mềm dẻo và linh hoạt trong xử lý hình sự đối với chủ thể đặc thù; *Thứ năm*, gắn với cấu trúc hệ thống pháp luật lấy người dưới 18 tuổi làm trung tâm.

2.1.3. Vai trò của hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Thứ nhất, góp phần cụ thể hóa quan điểm của Đảng, chính sách nhân đạo của Nhà nước trong xử lý người phạm tội là người dưới 18 tuổi. *Thứ hai*, góp phần đồng thời bảo vệ người dưới 18 tuổi và bảo đảm an toàn xã hội. *Thứ ba*, góp phần bảo đảm quyền đặc thù của người dưới 18 tuổi phạm tội. *Thứ tư*, góp phần đáp ứng các yêu cầu của pháp luật quốc tế, phù hợp với các điều kiện bảo đảm của quốc gia.

2.2. NỘI DUNG PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI

2.2.1. Nội dung pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Luận án tập trung nghiên cứu nhóm quy phạm pháp luật về: (i) khái niệm và mục đích áp dụng hình phạt; (ii) nguyên tắc áp dụng hình phạt; (iii) hệ thống hình phạt (bao gồm loại và mức hình phạt); (iv) quyết định hình phạt.

2.2.2. Tiêu chí hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội cần được đánh giá theo các tiêu chí về nội dung và hình thức: (i) về nội dung, gồm các tiêu chí về: tính công bằng và hợp lý; tính hướng thiện; tính phù hợp và tương thích; (ii) về hình thức, gồm các tiêu chí về: tính thống nhất; tính ổn định; tính dễ hiểu, dễ tiếp cận và tính hiệu quả..

2.3. ĐIỀU KIỆN BẢO ĐẢM HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI

Hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội cần bảo đảm bởi những điều kiện cơ bản gồm: (i) Điều kiện chính trị (chủ trương quản điểm của Đảng, ý thức chính trị của tổ chức và đảng viên, hoạt động kiểm tra, giám sát); (ii) Điều kiện pháp lý (hệ thống pháp luật, ý thức pháp luật, thiết chế xử lý vi phạm); (iii) Điều kiện văn hóa-xã hội (chuẩn mực văn hóa pháp lý của cộng đồng và nhận thức xã hội); và (iv) Điều kiện nguồn lực (nguồn nhân lực; nguồn lực tài chính; cơ sở vật chất, kỹ thuật và công nghệ).

2.4. HOÀN THIỆN HIỆN PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI Ở MỘT SỐ QUỐC GIA TRÊN THẾ GIỚI VÀ NHỮNG GIÁ TRỊ THAM KHẢO ĐỐI VỚI VIỆT NAM

2.4.1. Hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở một số quốc gia trên thế giới

Luận án tập trung nghiên cứu hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở: Vương Quốc Anh; Cộng hòa Pháp; Trung Quốc và Hàn Quốc. Bởi vì: Vương Quốc Anh đại diện cho truyền thống pháp luật Common Law, Cộng hòa Pháp đại diện cho truyền thống pháp luật Civil Law, Trung Quốc và Hàn Quốc là 2 quốc gia trong khu vực Châu Á có nhiều điểm tương đồng với Việt Nam. Luận án làm rõ những thành tựu nổi bật của từng quốc gia của quá trình hoàn thiện, theo nội dung của pháp luật.

2.4.2. Những giá trị tham khảo đối với Việt Nam

Qua nghiên cứu, 07 bài học kinh nghiệm đã được rút ra cho Việt Nam gồm: bài học về định hướng hoàn thiện; về ảnh hưởng trong quá trình hoàn thiện; về xu hướng phát triển, về hoàn thiện khái niệm và mục đích hình phạt; về hoàn thiện nguyên tắc áp dụng hình phạt; về hoàn thiện hệ thống hình phạt (loại và mức hình phạt) và về quyết định hình phạt.

Chương 3

LỊCH SỬ HÌNH THÀNH VÀ THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI Ở VIỆT NAM

3.1. LỊCH SỬ HÌNH THÀNH PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI Ở VIỆT NAM

Luận án nghiên cứu lịch sử hình thành, theo phân kỳ thành 03 giai đoạn như sau: (i) từ 1945 đến trước khi ban hành Bộ luật Hình sự năm 2015 (BLHS 2015); (ii) từ khi ban hành BLHS 2015 đến trước khi ban hành Luật Tư pháp Người chưa thành niên năm 2024 (Luật TP NCTN 2024); và (iii) từ sau khi Luật TP NCTN 2024 đến nay. Nghiên cứu tổng quan nhằm làm rõ cơ sở lịch sử của các quy định hiện hành, không thuộc phạm vi đánh giá thực trạng pháp luật.

3.1.1. Từ 1945 đến trước khi ban hành Bộ luật Hình sự năm 2015

Đây là giai đoạn bước đầu hình thành và phát triển các nguyên tắc đặc thù trong xử lý người dưới 18 tuổi phạm tội. Trong đó, trước khi có BLHS đầu tiên, pháp luật Việt Nam có nhận thức ban đầu về hình phạt giảm nhẹ đối với người dưới 18 tuổi phạm tội. Kể từ BLHS đầu tiên (BLHS năm 1985), pháp luật Việt Nam tạo được bước ngoặt lớn trong tiến trình phát triển pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam. Từ sau khi

ban hành BLHS năm 1999, pháp luật Việt Nam tiếp tục có những cải cách quan trọng liên quan đến hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội.

3.1.2. Từ khi ban hành BLHS năm 2015 đến trước khi ban hành Luật TP NCTN năm 2024

Đây là giai đoạn hiện đại hóa pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội, hài hòa với các chuẩn mực quốc tế. Đây là giai đoạn pháp luật Việt Nam chứng kiến sự chuyển biến mạnh mẽ về chính sách và pháp luật liên quan đến người dưới 18 tuổi nói chung và về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội nói riêng, phản ánh sự nhân đạo, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế.

3.1.3. Từ sau khi ban hành Luật TP NCTN năm 2024

Đây là giai đoạn hoàn thiện toàn diện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội, bắt đầu từ quá trình đề xuất xây dựng, thảo luận và thông qua Luật TP NCTN ở Việt Nam được khởi nguồn trước hết từ chính nhu cầu cấp bách của tình hình tội phạm NCTN, sau đó, được thúc đẩy mạnh mẽ bởi các chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước đối với nhóm người này, và cuối cùng, được khuyến khích bởi các tổ chức quốc tế. Luật TP NCTN đã bước đầu khắc phục được những tồn tại, hạn chế của hệ thống pháp luật Việt Nam về xử lý người dưới 18 tuổi phạm tội (i) nâng cao tính chuyên biệt hóa trong xử lý hình sự đối với NCTN; (ii) tăng cường bảo vệ quyền lợi của NCTN và (iii) thể hiện sự phù hợp hơn với cam kết quốc tế.

3.2. THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI Ở VIỆT NAM

Các quy định mới về pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam đã cho thấy mức độ hoàn thiện của pháp luật, thể hiện ở những ưu điểm, những hạn chế và nguyên nhân cụ thể như sau:

3.2.1. Ưu điểm của pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam

Việc đánh giá ưu điểm trên cơ sở hệ thống tiêu chí về nội dung và tiêu chí về hình thức. Tuy nhiên, luận án lựa chọn cách tiếp cận tích hợp, theo đó, mỗi tiêu chí đánh giá, dù thuộc phương diện nội dung hay hình thức, khi được thỏa mãn trong thực tiễn quy định và áp dụng pháp luật đều được ghi nhận là một biểu hiện cụ thể của ưu điểm.

Thứ nhất, pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội đã từng bước được hệ thống hóa, khắc phục tình trạng phân tán và thiếu liên kết

Trước khi có Luật TP NCTN, hệ thống văn bản về TPHS đối với NCTN được điều chỉnh bởi 07 đạo luật và hơn 20 văn bản quy phạm pháp luật dưới luật, dẫn đến tình trạng phân tán, chồng chéo, gây khó khăn cho việc nhận diện đầy đủ quy phạm và làm giảm tính thống nhất trong áp dụng. Đến nay, Luật TP NCTN đã bước đầu giải quyết được tình trạng này, tạo lập một khuôn khổ pháp lý tương đối đồng bộ cho việc áp dụng hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội như: làm rõ được mối quan hệ thứ bậc với pháp luật hình sự và tố tụng hình sự, Luật TP NCTN 2024; các quy định liên quan đến nguyên tắc áp dụng hình phạt, cấu trúc hệ thống hình phạt, căn cứ QĐHP đã được tổ chức lại trong một chỉnh thể pháp lý thống nhất. Nhìn chung, ở khía cạnh này, pháp luật đã thể hiện mức độ hoàn thiện tương đối tốt, theo tiêu chí về tính thống nhất và tính ổn định.

Thứ hai, pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam thể hiện rõ tư duy xử lý lấy giáo dục, phục hồi và phòng ngừa làm mục tiêu trọng tâm

Điều này được thể hiện rõ ràng qua cách thiết kế Luật TP NCTN, từ nguyên tắc xử lý chung, đến xây dựng quy trình xử lý (bao gồm xử lý chuyển hướng và xử lý hình phạt) và thiết lập trật tự áp dụng các biện pháp này. Tinh thần này đã được khái quát trước hết trong các quy định về trình tự ưu tiên xử

lý chuyển hướng trước, áp dụng hình phạt sau. Các quy định của pháp luật đã cho thấy Việt Nam đã bước đầu thoát khỏi tư duy coi người dưới 18 tuổi là “người lớn thu nhỏ”, để chuyển sang tiếp cận dựa trên đặc điểm phát triển và nhu cầu bảo vệ đặc thù của nhóm chủ thể này. Ở khía cạnh này, pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội đã thể hiện mức độ hoàn thiện tương đối tốt theo tiêu chí về tính hướng thiện.

Thứ ba, pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam đã thể hiện được mức độ cá thể hóa và hệ thống hóa cao hơn so với giai đoạn trước

Các quy định về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội trong Luật TP NCTN được thiết kế trên cơ sở cá thể hóa đa tầng, thể hiện sự kết hợp đồng thời giữa các tiêu chí về độ tuổi, loại hình phạt và tính chất, mức độ nguy hiểm của hành vi phạm tội. Theo đó, pháp luật không chỉ phân hóa trách nhiệm hình sự giữa hai nhóm tuổi cơ bản: (1) từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi và (2) từ đủ 16 tuổi đến dưới 18 tuổi, mà còn thiết lập các chế độ áp dụng và giới hạn hình phạt khác nhau đối với từng loại hình phạt cụ thể (từ cảnh cáo, phạt tiền, cải tạo không giam giữ đến tù có thời hạn), đồng thời tiếp tục phân tầng trong mỗi nhóm tuổi dựa trên mức độ nghiêm trọng của tội phạm và một số nhóm tội đặc biệt.

Ở khía cạnh này, pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam hiện nay đã thể hiện mức độ đáp ứng một phần tiêu chí về tính công bằng và hợp lý; tính dễ hiểu, dễ tiếp cận.

Thứ tư, pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam đảm bảo nội luật hóa các chuẩn mực quốc tế, tiệm cận với xu hướng quốc tế

Quy định về hình phạt trong Luật TP NCTN 2024 đã thành công trong việc tạo xu hướng ngày càng giảm nhẹ, phù hợp với xu hướng nhân đạo, hướng thiện của pháp luật quốc tế. Thêm vào đó, pháp luật hiện hành về

hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội còn thể hiện sự phù hợp với các chuẩn mực quốc tế về TP NCTN. Ở khía cạnh này, pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam hiện nay đã thể hiện mức độ hoàn thiện tương đối tốt tiêu chí về tính phù hợp và tương thích.

3.2.2. Hạn chế của pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam và nguyên nhân

3.2.2.1. Hạn chế của pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam

Ở phần này, luận án lựa chọn cách tiếp cận phân tách theo tiêu chí nội dung và hình thức, nhằm nhận diện một cách chính xác, có hệ thống và xác định nguyên nhân của hạn chế, tạo cơ sở khoa học cho việc đề xuất giải pháp hoàn thiện một cách cụ thể và khả thi.

** Một số hạn chế về nội dung*

Thứ nhất, pháp luật hiện nay chưa làm rõ tính đặc thù trong áp dụng hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Sự thiếu phân định rành mạch giữa mục đích của hình phạt và điều kiện áp dụng hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội đã làm mờ nhạt logic chính sách hình sự chuyên biệt, qua đó cho thấy pháp luật hiện hành vẫn chưa xác lập rõ nét tính đặc thù trong việc áp dụng hình phạt đối với nhóm chủ thể này.

Thứ hai, pháp luật hiện nay chưa thiết kế hệ thống hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam một cách hợp lý và đầy đủ

Một là, hệ thống hình phạt còn tồn tại loại hình phạt có tính hiệu quả không cao. Trong bối cảnh người dưới 18 tuổi ở Việt Nam phần lớn chưa có thu nhập độc lập, việc áp dụng hình phạt tiền trên thực tế thường chuyển hóa thành gánh nặng tài chính cho gia đình, qua đó làm suy giảm ý nghĩa giáo dục và trách nhiệm cá nhân của hình phạt.

Hai là, chưa có sự đa dạng về loại hình phạt. Việc giữ nguyên bốn loại hình phạt từ BLHS sang hệ thống hình phạt áp dụng đối với người dưới 18 tuổi phạm tội có ý nghĩa nhất định trong việc bảo đảm tính thống nhất và ổn định của pháp luật hình sự. Tuy nhiên, xét dưới góc độ yêu cầu chuyên biệt hóa và cá thể hóa TNHS, cách tiếp cận này vẫn bộc lộ những giới hạn nhất định, đặc biệt là sự thiếu vắng các loại hình phạt mang tính mềm dẻo và định hướng phục hồi phù hợp với đặc điểm của người dưới 18 tuổi.

Thứ ba, pháp luật hiện nay chưa hình thành được công thức xác định mức hình phạt thực sự chuyên biệt cho người dưới 18 tuổi phạm tội

Một trong những điểm chưa thành công của Luật TP NCTN lần này đó là vẫn duy trì cách thức xác định mức hình phạt theo công thức tỷ lệ giảm từ khung hình phạt áp dụng cho người trưởng thành. Trong số 04 loại hình phạt dành cho người dưới 18 tuổi phạm tội hiện nay, có 03 hình phạt (cải tạo không giam giữ, phạt tiền, phạt tù có thời hạn) có thể định lượng được mức áp dụng và pháp luật đều sử dụng công thức tỷ lệ giảm từ mức áp dụng cho người trưởng thành. Tình trạng này phản ánh pháp luật về hình phạt mới đảm bảo mục tiêu hình phạt được thiết kế nhân văn hơn với người dưới 18 tuổi phạm tội mà chưa đảm bảo được mục tiêu phù hợp với đặc điểm về lứa tuổi, khả năng nhận thức và nhu cầu phát triển.

Thứ tư, pháp luật hiện nay chưa tạo được cơ chế quyết định hình phạt mềm dẻo, linh hoạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Luật TP NCTN chưa hình thành được cơ chế quyết định hình phạt chuyên biệt cho người dưới 18 tuổi phạm tội. Pháp luật Việt Nam hiện nay chưa cho phép thẩm phán, trong quá trình quyết định hình phạt, cân nhắc kết quả của báo cáo khoa học về phát triển, về tâm lý thực hiện đối với người dưới 18 tuổi phạm tội là một hạn chế

lớn.

** Một số hạn chế về hình thức*

Thứ nhất, pháp luật hiện nay thiếu thống nhất trong bố cục

Đó là có sự thiếu thống nhất giữa tên gọi, nội dung và vị trí của điều luật, cũng như sự chưa rành mạch giữa nội dung về nguyên tắc, điều kiện áp dụng hình phạt, quyết định hình phạt và hậu quả pháp lý của bản án đối với người dưới 18 tuổi phạm tội.

Thứ hai, pháp luật hiện nay vẫn còn tồn tại nhiều quy định chưa rõ ràng, có thể dẫn đến nhiều cách hiểu khác nhau

Xét về kỹ thuật lập pháp, pháp luật đang sử dụng những khái niệm mở và các tiêu chí đánh giá mang tính chủ quan như “nếu xét thấy”, “khi xét thấy”, “nhưng chưa đến mức”. Việc quy định như vậy sẽ khiến quyết định phụ thuộc đáng kể vào nhận định cá nhân của người tiến hành tố tụng. Điều này dễ dẫn đến sự khác biệt trong cách hiểu, cách đánh giá và QĐHP, làm suy giảm tính thống nhất, dự báo và bảo đảm tính đặc thù trong xử lý người dưới 18 tuổi phạm tội.

3.2.2.1. Nguyên nhân của hạn chế

** Nguyên nhân từ tổ chức xây dựng và thi hành pháp luật:*

Thứ nhất, sự thiếu vắng một nền tảng lý luận độc lập trong thiết kế hình phạt dành cho người dưới 18 tuổi phạm tội. *Thứ hai*, quá trình xây dựng pháp luật thiên về hoàn thiện văn bản hơn là thiết kế hệ thống. *Thứ ba*, sự chậm trễ trong việc cụ thể hóa và hướng dẫn thi hành pháp luật sau khi ban hành. *Thứ tư*, tổng kết thực tiễn thi hành Luật TP NCTN và các vấn đề liên quan đến hình phạt chưa trở thành nội dung quan trọng trong các báo cáo gửi Quốc hội. *Thứ năm*, hợp tác quốc tế trong tổ chức thực hiện pháp luật còn thận trọng, chưa hình thành cơ chế mang tính dài hạn.

** Nguyên nhân từ điều kiện đảm bảo: Thứ nhất*, hệ thống pháp

luật điều chỉnh việc áp dụng hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam chưa được thiết kế thành một chỉnh thể thống nhất, liên thông. *Thứ hai*, nhận thức xã hội về mục đích của áp dụng hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội chưa thoát được tư duy cũ. *Thứ ba*, nguồn nhân lực cho công tác thực thi pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội chưa chuyên sâu. *Thứ tư*, cơ chế phối hợp và hỗ trợ chưa đầy đủ, thiếu rõ ràng. *Thứ năm*, chưa hình thành cơ sở dữ liệu chuyên ngành, và liên thông với cơ sở dữ liệu chung của quốc gia.

CHƯƠNG 4

QUAN ĐIỂM VÀ GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI Ở VIỆT NAM

4.1. QUAN ĐIỂM HOÀN HIỆN PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI Ở VIỆT NAM

Việc hoàn hiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam cần quán triệt các quan điểm sau: (1) Quán triệt sâu sắc quan điểm, đường lối của các cấp ủy Đảng, chủ trương của Nhà nước về tiếp tục hoàn thiện hệ thống pháp luật trong giai đoạn mới của đất nước; (2) Bảo đảm quy phạm hóa toàn diện chính sách xử lý chuyên biệt đối với người dưới 18 tuổi; (3) Đặt trên nền tảng tiếp cận bảo vệ nhóm dễ bị tổn thương; (4) Tham khảo kinh nghiệm quốc tế, phù hợp với điều kiện Việt Nam và đảm bảo thực hiện đầy đủ các cam kết quốc tế.

4.2. GIẢI PHÁP HOÀN HIỆN PHÁP LUẬT VỀ HÌNH PHẠT ĐỐI VỚI NGƯỜI DƯỚI 18 TUỔI PHẠM TỘI Ở VIỆT NAM

Trên cơ sở những quan điểm hoàn thiện pháp luật nêu trên, những hạn chế đã được chỉ ra trong quy định của pháp luật và thực tiễn áp dụng pháp

luật, Luận án đề xuất một số nhóm giải pháp hoàn thiện cụ thể như sau:

4.2.1. Nhóm giải pháp hoàn thiện quy định pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam

Về nội dung, Luận án đề xuất: *Thứ nhất*, bổ sung quy định về định nghĩa và mục đích áp dụng hình phạt. *Thứ hai*, bổ sung thêm điều khoản về yêu cầu áp dụng hình phạt phải đảm bảo lợi ích tốt nhất của người dưới 18 tuổi phạm tội trong nguyên tắc áp dụng hình phạt. *Thứ ba*, thiết kế lại loại hình phạt áp dụng, mức hình phạt áp dụng đối với người dưới 18 tuổi phạm tội: (i) nghiên cứu từng bước loại bỏ áp dụng hình phạt tiền đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; (ii) nghiên cứu bổ sung thêm loại hình phạt có tính chất giáo dục vào hệ thống hình phạt áp dụng đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; (iii) thay đổi đột phá về cách xác định mức hình phạt; (iv) hình thành cơ chế quyết định hình phạt mềm dẻo và linh hoạt hơn đối với người dưới 18 tuổi phạm tội.

Về hình thức, Luận án đề xuất: Tái cấu trúc Điều 12 Luật TP NCTN theo hướng: *Một là*, đưa các quy định tại các khoản 3 đến khoản 5 ra khỏi Điều 12, và chuyển thành 1 Điều luật riêng về điều kiện áp dụng hình phạt, đồng thời sắp xếp lại trật tự các khoản và chuyển xuống Phần thứ ba, đặt ngay sau điều luật về khái niệm, mục đích áp dụng hình phạt. *Hai là*, cần tiếp tục chuyển các khoản 6 và 7 của Điều 12, Luật TP NCTN vào các điều luật khác, có tiêu đề và nội dung phù hợp hơn.

4.2.2. Nhóm giải pháp tổ chức xây dựng và thi hành pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam

Thứ nhất, ban hành văn bản hướng dẫn áp dụng thống nhất các quy định về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Văn bản này có thể dưới dạng: Thông tư liên tịch hướng dẫn áp dụng một số quy định về hình phạt và điều kiện áp dụng hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội. Cơ quan chủ trì soạn thảo: Tòa án nhân dân tối cao,

trên cơ sở phối hợp với Viện kiểm sát nhân dân tối cao, Bộ Công an, Bộ Tư pháp. Phạm vi điều chỉnh của văn bản: Giải thích các tiêu chí, căn cứ đánh giá đối với các quy định “*không bảo đảm hiệu quả giáo dục, phòng ngừa*”; “*không có tác dụng răn đe, phòng ngừa*”; và “*chưa đến mức miễn hình phạt*”; hướng dẫn trình tự, cách thức đánh giá và chứng minh các điều kiện nêu trên và quy định yêu cầu về lập luận trong bản án, quyết định của Tòa án khi áp dụng các điều kiện trên.

Thứ hai, thiết lập cơ chế báo cáo về công tác xây dựng và thi hành pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội

Để làm được điều này, nội dung báo cáo về công tác xây dựng và thi hành pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội cần phải được kiến nghị để trở thành chỉ tiêu, nhiệm vụ từng năm cho Chính phủ, Viện kiểm sát nhân dân tối cao, Tòa án nhân dân tối cao, trong lần Tổng kết và xây dựng nghị quyết thay thế Nghị quyết số 96/2019/QH14 ngày 27/11/2019 của Quốc hội về công tác phòng, chống tội phạm và vi phạm pháp luật, công tác của Viện Kiểm sát nhân dân, của Tòa án nhân dân và công tác thi hành án (dự kiến trình Quốc hội xem xét, cho ý kiến và thông qua tại Kỳ họp thứ 2, Quốc hội khóa XVI, tháng 10 năm 2026).

Thứ ba, tăng cường hợp tác quốc tế trong tổ chức thực hiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam

Việc hợp tác quốc tế không nên dừng lại trong tổ chức xây dựng pháp luật mà cần phải mở rộng hơn trong các hoạt động tổ chức thực thi pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội. Học tập kinh nghiệm quốc tế thông qua mời chuyên gia, tổ chức quốc tế hỗ trợ trong quá trình thực hiện, đặc biệt là trong việc sử dụng công cụ đánh giá khả năng phục hồi của người phạm tội và ảnh hưởng của hình phạt đối với người phạm tội trong quá trình QĐHP cần được triển khai mạnh mẽ hơn trong hệ thống tòa án ở Việt Nam trong thời gian tới.

Thứ tư, đầu tư mạnh mẽ cho các nghiên cứu liên ngành về người dưới 18 tuổi ở Việt Nam

Cùng với nghiên cứu chuyên sâu về hình phạt, các nghiên cứu này góp phần khẳng định người dưới 18 tuổi có khả năng nhận thức và kiểm soát hành vi chưa hoàn thiện, dễ bị tác động bởi môi trường gia đình, xã hội và có tiềm năng cải tạo cao hơn so với người trưởng thành

Thứ năm, gia tăng vai trò của Nhà nước trong bảo vệ và phát triển trẻ em ở Việt Nam hiện nay

Xác định nhất quán và rõ ràng về trách nhiệm bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em là một nhiệm vụ trung tâm của chính sách xã hội, đòi hỏi pháp luật không chỉ nhằm xử lý hành vi vi phạm, mà còn phải góp phần bảo đảm sự phát triển lành mạnh của trẻ em trong dài hạn.

4.2.3. Nhóm giải pháp cải thiện điều kiện bảo đảm hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam

Về điều kiện bảo đảm về chính trị, thúc đẩy chuyển biến nhận thức từ tư duy trừng phạt sang tư duy bảo vệ, tái hòa nhập trong toàn bộ quá trình xây dựng và thực thi pháp luật. Đề cao trách nhiệm của người đứng đầu, gắn với cơ chế đánh giá, coi việc tuân thủ đúng các nguyên tắc xử lý đối với người dưới 18 tuổi là tiêu chí bắt buộc trong đánh giá hiệu quả thực thi công vụ. *Về điều kiện bảo đảm về pháp lý*, củng cố và phát triển đồng bộ các quy định pháp luật hỗ trợ, đặc biệt trong các lĩnh vực tiếp cận thông tin, trợ giúp pháp lý, phổ biến và giáo dục pháp luật. Đồng thời, cần có lộ trình để thống nhất với các quy định của BLHS, quy định của Luật Xử lý vi phạm hành chính và quy định của Luật Trẻ em. *Về điều kiện bảo đảm về văn hóa-xã hội*, các chương trình tuyên truyền, phổ biến pháp luật, tâm lý NCTN, các nguyên nhân và điều kiện phạm tội của người dưới 18 tuổi phạm tội cần được đẩy

mạnh hơn nữa thông qua vai trò của các tổ chức chính trị xã hội như Đoàn thanh niên, Hội phụ nữ, và các trường học trên địa bàn cả nước. *Về điều kiện bảo đảm về nguồn lực*, điều tra viên, kiểm sát viên, thẩm phán, luật sư, trợ giúp viên pháp lý cần được chuyên môn hóa thông qua đào tạo, bồi dưỡng chuyên sâu và chuyên môn hóa theo vị trí việc làm (cán bộ chuyên trách). Chú trọng phát triển nhân viên công tác xã hội cần được quan tâm phát triển trong tương lai ở Việt Nam, bởi lẽ, đây sẽ là đội ngũ hỗ trợ tích cực cho những người tham gia giải quyết vụ án có người dưới 18 tuổi là người phạm tội.

KẾT LUẬN

Đề tài luận án “Hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam” đã được nghiên cứu sinh tiếp cận, nghiên cứu và đạt được những kết quả quan trọng cả về mặt lý luận và thực tiễn sau đây:

Một là, Luận án đã đánh giá tổng quan các công trình nghiên cứu có liên quan được thực hiện ở trong và ngoài nước, và nhận thấy chưa có nghiên cứu nào tiếp cận và làm rõ nội dung lý luận hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; khảo sát thực tiễn hay đề xuất những quan điểm, giải pháp bảo đảm hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; Luận án xác định vấn đề tiếp tục nghiên cứu.

Hai là, Luận án xây dựng khái niệm, đặc điểm và vai trò của hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội; nội dung và các tiêu chí đánh giá mức độ hoàn thiện của pháp luật, cũng như các điều kiện bảo đảm cho việc hoàn thiện.

Ba là, Luận án khái quát quá trình hình thành pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội phân kỳ theo 03 giai đoạn. Dựa trên các tiêu chí đã xác định, luận án đánh giá mức độ hoàn thiện của pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội đã thể hiện được các ưu điểm, còn tồn tại hạn chế và nguyên nhân

Bốn là, xác định hoàn thiện pháp luật về hình phạt đối với người dưới 18 tuổi phạm tội ở Việt Nam cần quán triệt theo một số quan điểm, Luận án đề xuất 03 nhóm giải pháp, tương ứng với 18 giải pháp cụ thể: *Về nhóm giải pháp hoàn thiện quy định pháp luật*, Luận án đề xuất 04 giải pháp hoàn thiện về nội dung (về khái niệm, mục đích áp dụng hình phạt; về nguyên tắc áp dụng hình phạt; về hệ thống hình phạt; về quyết định hình phạt); và 01 giải pháp hoàn thiện về hình thức (Tái cấu trúc quy định của Điều 12 Luật TP NCTN). *Về nhóm giải pháp tổ chức thực hiện*, Luận án đề xuất 10 giải pháp. *Về nhóm giải pháp cải thiện điều kiện bảo đảm*, Luận án đã đề xuất 03 giải pháp.

DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN ĐÃ CÔNG BỐ

1. Trần Hà Thu, Tăng Thị Thu Trang, 2025, “Quy định về khả năng nhận thức của người chưa thành niên trong Bộ luật Tư pháp Hình sự người chưa thành niên Cộng hòa Pháp”, *Tạp chí Kiểm sát*, số 06/2025, tr.56-62.
2. Trần Hà Thu, 2024, “Hình phạt đối với người chưa thành niên phạm tội: Quá trình hoàn thiện pháp luật và quy định hiện hành ở Cộng hòa Pháp”, *Tạp chí Pháp luật và Phát triển*, số 9/2024, tr. 45-60.
3. Trần Hà Thu, Lee Huyng Yeon, 2024, “Pháp luật Hàn Quốc về hình phạt đối với người chưa thành niên phạm tội và một số gợi mở cho Việt Nam”, *Tạp chí Nghiên cứu lập pháp*, Số 14 (493), tr.46-54.